

SAMENWERKING LEIEKERNEN, Harelbeke, Kortrijk & Menen/Wevelgem COMMISSIE VLASROTERIJ

A. Site Dermaux (CONTROLEPOST)

Vanaf de oever van de Leie hebben we een goed zicht op de imposante bedrijfsgebouwen van het vlasbedrijf, door G. Busschaert in 1938 opgericht. Het bedrijf bestond uit een roterij met twaalf putten, een zwingelarij en een loods en werkte als vlasbedrijf tot 1992.

B. Stationsbuurt Wevelgem

De Stationsbuurt in Wevelgem is een typische buurt voor de vlassers. Hier waren heel wat botekopers gehuisvest. De botekopers kochten het afgewerkte vlas op en verkochten het aan de spinnerijen. De botekoperswoningen herken je vooral aan de legendarische halve deuren in de magazijnen, alhoewel de halve deuren geen specifieke uitvinding zijn van de botekoperswereld. Net als bij ons zijn ze in andere landen reeds eeuwenlang in gebruik : in woonhuizen, dierenstallen, bewaarplaatsen en vooral in ren-paardenstallen. In hun magazijnen gaven de botekopers het vlas nog een laatste opsmuk en verpakten zij het om te verzenden naar de spinnerijen.

Dat deze halve deuren van groot belang waren in de vlasserswereld, blijkt uit het volgende:

- *aangezien in vroegere jaren geen stofafzuiging bestond, opende men de bovenste deur voor luchtverversing en kon het stof (vlasstof is licht en zweeft) buiten waaien; het onderste deel van de deur bleef dicht zodat gure wind, regen, straatvuil en dieren buiten gehouden werden en met de geopende bovenste deur was er extra licht om het gezwingeld vlas te sorteren en op te maken (met kunstmatig licht is het moeilijker fouten te zien en kleur te onderscheiden).*
- *als de bestellers en kopers van de verschillende verzendingshuizen tijdens de markturen hun aankopen kwamen doen, kon men mondeling in contact komen zonder dat in het magazijn gestapt werd (als het ware een geheimhouding van de voorraad en een bescherming tegen de soms indiscrete aankoper, die wel naar prijs en bestemming durfde vragen).*
- *wanneer de onderste halve deur gesloten is en de bovenste geopend, ontstaat er een meer neutrale lichtzone (de gesloten onderste deur belet de weerskaatsing van bvb. rode baksteen, de groene hagen, de geschilderde poorten aan de overzijde, de sneeuwlaag, ...) zodat de natuurlijke kleur van het vlas beter herkenbaar en te beoordelen is en aangezien het bevoelen en betasten van het gezwingeld vlas door de aankoper of besteller met de blote handen gebeurde, bood de gesloten halve deur bescherming tegen wind, regen en vrieskoude (een zeker comfort).*
- *deze neutrale lichtzone hierboven beschreven, benaderde een beetje het 'geluchte' van de aftelruimte (d.i. de ruimte in het verzendingshuis waar de geleverde koopwaar goedgekeurd werd) in het verzendingshuis waar het licht inviel vanuit een schuin glazen dak, dat op het noorden gericht was (dit om neutrale lichtzone te bekomen).*

C. Firma Brille

Sinds de stichting van de onderneming rond 1930, bestaat de hoofdactiviteit uit de teelt, de oogst en het zwingelen van strovlas. Het vlas wordt hoofdzakelijk geteeld in de Franse departementen Eure, Seine-Maritime en omgeving. Albert Brille oogst en zwingelt op jaarbasis meer dan 4.000 hectaren strovlas.

In dit bedrijf te Wevelgem kunnen jaarlijks 2.300 hectaren worden gezwingeld op drie zwingelmachines van het merk "Depoortere". Sinds april 2001 beschikken zij ook over een productie-eenheid in Le Neubourg in Frankrijk. De capaciteit in Frankrijk bedraagt ongeveer 2.400 hectaren. Alle zwingelmachines zijn uitgerust met oprollers voor gezwingeld vlas, zodat het vlas kwalitatief en homogeen kan worden opgerold. Kwaliteit aan de basis is één van de belangrijkste factoren om de verdere verwerking van vlas tot een goed einde te brengen.

D. Preetjesmolen (CONTROLEPOST)

"Preetjes Molen" te Heule (nabij Kortrijk, België) is een vlaszwingelwindmolen, gebouwd in 1866 door Ivo Deprez, toenmalig eigenaar van de molen (en vandaar ook de naam van de molen). In Heule en omgeving stonden in die tijd meer dan tien vlaszwingelwindmolens. "Preetjes Molen" is heden ten dage de enige nog bestaande vlaszwingelwindmolen in Heule en omgeving, en voor zover ons bekend in Europa...

Op 20 januari 1872 is er in de molen brand ontstaan, veroorzaakt door de wrijving van het vangwiel. Dit gebeurde tijdens een poging tot stilleggen van de molen in een felle storm. De molen werd terug opgebouwd en bleef daarna in werking tot na het overlijden van de molenaar in 1913. De kinderen hielden de molen verder in gebruik tot het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914. Nadien trad verval in.

Eind de jaren 1930 werd de molen voor een eerste maal hersteld, spijtig genoeg enkel voor het uitzicht. Op 28 april 1944 werd de molen bij koninklijk besluit beschermd als monument. In 1959 werd de molen opnieuw hersteld maar ook nu enkel voor het uitzicht.

In 1992 werd de molen in erfpacht genomen door de v.z.w. "Vrienden van Preetjes Molen". Na een grondige en deskundige studie werden de restauratiewerken van de vlaszwingelmolen aangevat. Deze eerste fase, die de restauratie omvatte van de onderbouw in metselwerk, en de bovenbouw van de houten molenkast ("torenkot") samen met de staak en de molenas, werd einde mei 1995 voltooid. De tweede fase werd op 6 juni 1996 aangevat en omvatte de restauratie van het wiekenstelsel en het mechanisch gedeelte met de zwingelplanken in de molen zelf. Op 6 oktober 1996 werd de nu draaivaardige molen, in bijzijn van de nodige prominenten, officieel in dienst gesteld.

De vlaszwingelmolen is een unicum en het is zelfs de enige windmolen om vlas te zwingelen die nog bestaat in Europa. Daarenboven is hij ook nog een bewijs van de vroegere bloei van de vlasnijverheid in de Leiestreek en een overblijvend beschermd monument. De restauratie en het onderhoud van de molen is puur vrijwilligerswerk, totaal onbezoldigd, met hart voor de molen en het erfgoed in het algemeen. Morele en financiële steun zijn altijd welkom...

E. Site Naessens (CONTROLEPOST)

Aan de bedrijfsgebouwen van de firma Nacospan, ligt de voormalige roterij Naessens, bestaande uit een aantal grote rootputten, stoomketel en stoommachine.

F. Site Verschaeve

Het vlasbedrijf 'Verschaeve' is gelegen in de Luitenant-Generaal Gérardstraat 20, aan de boorden van de Leie te Kuurne. Het is één van de best bewaarde vlasbedrijven uit de periode tussen de beide wereldoorlogen (1936) en is thans nog in werking. Het complex bestaat uit een warmwater roterij met stoomketelruimte en machinekamers, een zwingelarij, een schoorsteen, vlasschuren en een afzonderlijk gelegen voormalige zwingelarij. Bij de nog aanwezige uitrusting behoort een stoomketel van het merk 'Piedboeuf' en een stoommachine van het merk 'Bollinckx', die alle twee uit het begin van de 20e eeuw dateren en indertijd als tweedehands materiaal in het bedrijf geplaatst werden. Daarnaast is er een scheepsdiesel van het merk 'Mac Laren' die een alternator aandrijft. In de gebouwen bevinden zich verder nog een groot aantal toestellen, werktuigen en voertuigen die getuigen van de werking van een gecombineerde roterij-zwingelarij tijdens het interbellum.

G. Site Sabbe

Roterij Sabbe, met inbegrip van de schoorsteen, één stoomketel (naderhand gebruikt als warmwaterketel) en de stoommachine Phoenix Gand met toebehoren, gelegen te Kuurne is eveneens één van de best bewaarde vlasroterijen langs de Leie. De site is echter sinds eind jaren 70 niet meer in werking.

H. Roterij, Bissegem.

Gelegen langs de Neerbeekvallei te Bissegem. Vlak naast de roterij zijn ook nog enkele zwingelarijen te vinden.